Poštnina plačana v gotovini
Štev. 50. V Ljubljani, dne 27. decembra 1934. Leto I.
Cena izvodu Din 1·—

PRELOM

Izhaja vsak četrtek
Naročnina letno Din 30·—

Uredništvo in uprava:
Kolodvorska ulica št. 8
v Ljubljani

Telefon št. 3770
Pošt. ček. račun št. 10·499

»Boj« stopa v novo leto

Prvo leto težke, toda uspešne borbe za pravico je za nami — Odločni, neuklonjeni, čiste vesti prestopamo prag novega leta 1935 — To naj bo leto dela, širine, zmage — Bojevniki, v zbor! Združeni borci Jugoslavije, **naj Vam bo srečno novo leto!**

1935 — leto naše besede in našega dejanja

Stari svet se ruši.

16 let Jugoslavije, izvojevane in pridobljene s krvjo njenih najboljših sinov in z mislijo njenih najplemenitejših umov, je preteklo v težkih krizah in neprilikah epohe, ki so jo vodili ljudje ozkih duš in male pameti.

Stari svet se ruši.

Poraja se prava Jugoslavija, ona sveta zemlja južnih Slovanov, ki so jo skozi stoletja v viziji slutili in oznanjali najboljši sinovi našega celokupnega naroda. Tragična usoda našega naroda je zahtevala, da pade ob zori prerajajoče se Jugoslavije prvi borec, vodja in zastavonoša viteški kralj Aleksander I. Zedinitelj. Umirajoč je velel: »Čuvajte mi Jugoslavijo!«. Čutil in vedel je celo v zadnjem trenutku, kakor vse svoje življenje, da je bodočnost Jugoslavije zajamčena samo v njenem preporodu.

V teku zgodovinskega razvoja našega razjedinjenega naroda so pokazali menjaje se Srbi in Hrvati voljo in pobudo za združitev, v združeni Jugoslaviji pa je pripadla nam Slovencem zgodovinska naloga, da pozovemo vse Jugoslovane za preporod Jugoslavije. »V zbor!« Vedeli smo, da smo majhni, da smo le del naše velike države. Čutili smo pa, da govorimo pomembno besedo celokupnega naroda na slovanskem jugu. Verovali smo, da smo mi izraz boljše Jugoslavije in da bo sila naše prave misli in volje nadoknadila našo maloštevilnost.

Nismo se zmotili.

Kmalu smo opazili, da se na raznih krajih naše države pojavljajo plamenčki, ki so razsvetljevali našemu narodu isto pot v boljšo bodočnost kakor naš ogenj. Na Hrvatskem, v Herceg-Bosni, v Srbiji, v Vojvodini, v Črni gori, Dalmaciji se je prvič v naši zgodovini občutil isti utrip srca.

To je bil tudi naš utrip, to so bile naše besede. Povsod je vstala ista misel. Nismo mogli biti povsod in stopiti v zvezo z narodom, vendar je po neki čarobni moči bil vzpostavljen kontakt med ljudmi iste duše.

Ves narod nas je razumel brez mnogo besedi.

Razumela nas ni samo peščica ljudi starega sveta, ki so mislili, da je narodna politika poklic in trgovina. Eni so nas zasmehovali, drugi so nas podcenjevali in gledali prezirljivo z višine na nas, bili so pa tudi taki, ki so nas smatrali za fantaste in utopiste, niso nam pa mogli nikdar osporavati, da smo iskreni patrioti in da brezmejno ljubimo celo Jugoslavijo.

Leto dni smo delali neumorno in požrtvovalno, ne da bi nas strašile zapreke in borbe. Ponesli smo svojo besedo med ljudstvo, ustanavljali širom Slovenije organizacije in gradili na severozapadu države mogočno trdnjavo nove Jugoslavije. Ko smo slišali, da vstaja naša misel povsod v vsej Jugoslaviji, da se povsod pojavljajo borci novega sveta, smo pohiteli in našli v vsakem kraju svojo misel in povsod je bila razumljena naša beseda.

Vzdrhtelo je srce naroda.

V začetku svoje poti smo se zavedali, da bo mnogo ovir in težkoč na naši poti; nismo pa pričakovali, da bo po preteku enega kratkega leta naša misel zajela vso Jugoslavijo. Srečni in ponosni to danes ugotavljamo.

Ni bil »Prelom« osamljen, ko je priobčil »Temeljna načela«.

V Zagrebu, Beogradu, Sarajevu, Subotici, Velikem Bečkereku, Splitu in v drugih krajih naše zedinjene domovine so prinesli organi nam sorodnih pokretov ob istem času ista temeljna načela. S tem je manifestirano duhovno zedinjenje širom cele Jugoslavije vseh onih, ki danes mislijo kakor mi.

Gibanje Združenja borcev Jugoslavije ni več edina oaza na severozapadu naše skupne domovine, »Prelom« ni več glas vpijočega v puščavi.

Duh »Boja« preveva danes vso Jugoslavijo, »Prelom« je danes en glas v zboru na prelomu našega sveta.

Ko so videli nasprotniki našega stremljenja, da nismo sami, ampak da smo povsod na vseh krajih Jugoslavije, so njih usta, ki so imela dotlej samo prezirljiv posmeh za nas, zadrhtela in se skrčila v smrtnem strahu. In ravno v hipu, ko so hoteli zamahniti s svojo starostno oslabelo in izžeto pestjo po nas, so jim zmanjkala trdna tla pod njimi in ostali so brezsilni in osramočeni...

Stari svet se ruši.

Nismo še na cilju.

Pred nami že lebdi vedno jasneje in bliže vizija preporojene Jugoslavije.

Borci v zbor!

Leto tisočdevetstotridesetpeto bo leto naše besede in našega dejanja!

»Prelom« v novem letu

Z novim letom bo izhajal »Prelom« povečan in temeljito preosnovan, tako da bo ustrezal širokim krogom naših bralcev. Obsegal bo redno 6 strani. Pridobili smo mnogo novih sotrudnikov. Vsebina bo pestra. Pozornost bomo obrnili zlasti raznim gospodarskim panogam. Kmet, delavec in drugi stanovi bodo našli v »Prelomu«, kar jih zanima. »Prelom« bo tudi po novem letu neustrašen znanilec pokreta bojevnikov kakor doslej. Poleg tega pa bo skrbel za poučno, informativno, strokovno in zabavno čtivo. Spričo tega naročnina 40 Din na leto ne bo pretirana.

Tovariši! Težke so žrtve izdajateljev, da se naš »Prelom« dvigne na višino, ki jo vsi želimo.

Storite tudi vi svojo dolžnost in naročite list pravočasno, saj bo še vedno skoro najcenejši slovenski tednik, vsebinsko pa bo gotovo najbogatejši.

Radostno in zadovoljno novo leto

želita vsem naročnikom, dopisnikom in podpornikom »Preloma«

Uredništvo in uprava.

Nova vlada

Dne 18. decembra je podala vlada g. Nikole Uzunovića ostavko. Naslednjega dne je kraljevsko namestništvo poverilo mandat za sestavo nove vlade g. Bogoljubu Jevtiću, ki je 21. decembra po dvodnevnih pogajanjih sestavil listo novih ministrov. Kraljevsko namestništvo je imenovalo:

za predsednika ministrskega sveta in zunanjega ministra Jevtića Bogoljuba, ministra na razpoloženju,

za ministra vojske in mornarice: častnega adjutanta Nj. Vel. kralja, armijskega generala **Živkovića Petra**, ministra na razpoloženju,

za finančnega ministra: dr. Stojadinovića Milana, ministra v p.,

za ministra pravosodja: dr. Kojića Dragutina, ministra na razpoloženju in narodnega poslanca,

Za ministra za gozdove in rudnike: dr. Popovića Svetislava, ministra v p. in narodnega poslanca,

za ministra notranjih zadev: Popovića Velimirja, bana drinske banovine,

za ministra za promet: Vujića Dimitrija, narodnega poslanca,

za ministra za prosveto: Ćirića Stevana, narodnega poslanca,

za ministra za kmetijstvo: dr. Jankovića Dragutina, odvetnika iz Beograda,

za ministra za telesno vzgojo: dr. Auerja Ljudevita, narodnega poslanca,

za ministra za gradnje: dr. Kožulja Marka, narodnega poslanca,

za ministra za trgovino in industrijo: dr. Vrbanića Milana, senatorja,

za ministra za socialno politiko in narodno zdravje: dr. Marušića Dragotina, bana dravske banovine,

za ministra brez portfelja: dr. Hasanbegovića Avdo, ministra na razpoloženju in narodnega poslanca,

Spoznavaj zemljo, kmeta in njegovo delo!

Kdor živi v neposrednem stiku z našim kmetskim življem in ima poleg vsega tega še odprte oči, je gotovo opazil, da se je v zadnjih letih znatno povečalo zanimanje za kmetijska vprašanja in za izboljšanje težkih razmer, pod katerimi ječijo naše vasi.

Zlasti pa je razveseljivo eno dejstvo: naš kmet je sam iz lastnega preudarka uvidel, da more kriti svoje vsakdanje potrebe edinole na ta način, da poveča dohodek iz gospodarstva z izboljšanjem današnjega načina kmetovanja.

Radi nizkih cen kmetijskih proizvodov, radi mrtvila, ki brez malega vlada na lesnem trgu, odkoder kmet ne črpa več one zlate rezerve, s katero je kril svoje potrebe v času stiske in v letih slabega pridelka, radi nezaposlenosti družinskih članov, ki so delali doslej v industriji in obrti, radi vsega tega je kmetski živelj kmalu pokazal izredno zanimanje za intenzivnejše kmetsko delo, za novodobno kmetovanje, obogateno s pridobitvami znanosti. Le-te spoznava naš kmet z največjim veseljem in z najboljšim namenom, da jih tudi sam uveljavi na svojem posestvu, v svojem lastnem delu.

Res da praktični rezultati niso taki, kot bi morali biti z ozirom na prej omenjeno naraščajoče zanimanje za kmetijska vprašanja. Pa saj vsi vemo, da je največja ovira tega napredka **dragi kapital** in poleg tega tudi **nemožnost, dobiti v sedanjem času kredit pod ugodnimi pogoji**, to je pod takimi pogoji, da bi bilo gospodarju mogoče plačati **amortizacijsko in obrestno vsoto iz presežka, dobljenega za prodane kmetijske proizvode.**

Ta članek ne meri na to, da bi se obširneje razglabljalo o tem resnično perečem vprašanju. Nedvomno pa je potrebno, da merodajni činitelji posvete vso svojo skrb nabavi **cenenega kredita našemu kmetu.** Le tedaj, ko bo naš kmet, ki svoj sorazmerno manjši skupni dolg vendarle teže prenaša kot v mnogih drugih državah, **imel na razpolago cenen kredit,** le tedaj se bo mogel posvetiti novim načinom umnega gospodarstva, le tedaj se bo mogel **dvigniti njegov življenjski standard** in le tedaj bodo nasveti naših gospodarskih strokovnjakov zadobili svojo pravo **važnost in veljavo.**

Le na ta način se bodo dvignili tudi ostali stanovi, industrija in obrt. Tako bo celokupno naše gospodarstvo zaživelo novo življenje po tistem starem izreku: »**Če se dobro godi kmetu, se dobro godi vsem.**«

Današnje težko stanje našega kmeta je v zvezi z zastojem našega celokupnega gospodarstva, vse to pa je posledica zastoja v svetovnem gospodarstvu. Skupnost vseh teh usodnih pojavov imenujemo po navadi gospodarsko krizo. Njen višek je po poročilih iz vsega sveta baje že dosežen. Amerikanci pa celo že oznanjajo izboljšanje, češ, armada brezposelnih se že zmanjšuje, tovarniška kolesa se vrte že bolj veselo, zaupanje se vrača pomalem v kroge gospodarstvenikov. Vendar nas to ne sme premotiti, da bi recimo prekrižanih rok čakali, kdaj se bo današnja stiska sama od sebe zboljšala, temveč moramo na vso moč delati na to, da odpravimo tiste **temeljne nedostatke,** ki so in bodo stalno, ako jih takoj ne ugonobimo, največja ovira za napredek in nas bodo držali še vnaprej v verigah nerazvitega in nerazumnega gospodarstva.

Tu pa nastaja važno vprašanje, **kakšno pozornost posvečajo drugi stanovi kmetijskim vprašanjem** in ali je ta njihova pozornost dovolj velika ter **v skladu s pomembnostjo kmetijskega stanu v življenju naše jugoslovanske zajednice.**

Vsi vemo, da črpa kmet svoje znanje v osnovnih šolah, nadalje iz poljudnih in strokovnih knjig, iz časopisov, predavanj i. t. d.

Nedvomno je osnovna šola med vsemi zgoraj omenjenimi činitelji najbolj merodajna in ostavlja v duševnosti mladega kmetskega človeka najgloblji vtis. Dober je v tej zvezi pregovor, ki pravi: »Kar se Janezek nauči, to tudi Janez zna.«

Vsakdo ve, da današnja osnovna šola ni v zadostni meri tista začetnica-vodnica, ki bi mlademu kmetskemu sinu vzbudila ljubezen do rodne grude, ga vodila stopnjema k prepričanju, da je neobhodno potrebno spremeniti gospodarstvo, ga prilagoditi novejšim, razumnejšim metodam in na ta način spraviti v sklad stopnjevane zahteve življenja z zboljšanimi ukrepi v samem gospodarstvu. Bilo bi napačno, ako bi kdo hotel zvaliti najmanjšo krivdo na naše učiteljstvo. Né, pokazati je treba na napako v korenini ter jo treba čimpreje in res korenito opraviti. Mnogo se je do danes obravnavalo vprašanje, v kakšni smeri naj gre izobrazba našega učiteljskega naraščaja v kmetijsko-gospodarskem pogledu. Šolniki kakor tudi gospodarstveniki sami so to vprašanje študirali, vendar vidnih uspehov njihovih zaključkov in predlogov še do danes ne vidimo.

Ni prav, da naši mladi učitelji nastopajo svoja službena mesta **skoro brez pravega vpogleda v kmetijska vprašanja.** To velja prav posebno za meščanske, odnosno rokodelske sinove učitelje. Opazovalec lahko vidi žalostno dejstvo, da učitelj na naši vasi v svojem prostem času ni ona osebnost, katera bi pravzaprav, živeč med skoro izključno kmetskim stanom, moral biti. Vidimo, da imajo mlajše moči **le v redkih primerih stike s kmetom,** da mu redko dajejo nasvete, ga redko opozarjajo na nedostatke ali mu svetujejo, temveč moramo večidel z žalostjo ugotoviti, da pravzaprav te mlajše moči ves svoj prosti čas izrabljajo za to, da pohite v mesta, iščoč razvedrila in tolažbe za dolgočasje na vasi pri starših, prijateljih, v kinih, gledališčih itd. To njihovo vračanje v mesto je umljivo, vendar je prepogosto, včasih celo stalno. Naj zadostuje le-teh nekaj misli. Ne dá se zanikati, da to stalno in redno vračanje v mesto deluje tudi na miselnost kmetovalca, da tudi on po primeru svojih vodnikov začenja iskati razvedrila in zabave v mestu, v mestnem življenju. Vse to pa kvarno deluje na podeželskega človeka, kar povzroča, da začne taisti omalovaževati kmetijstvo samo. K temu prihajajo še veliki izdatki, ki občutno obremenjujejo gospodarstvo. Tu bi bilo napačno vsako posploševanje, številne so častne izjeme, ki z vsem svojim mladeniškim zanosom delujejo kot prvi in najboljši pionirji kmetijskega napredka. Posamezniki pa se z velikim naporom in prizadevanjem pozneje, v času potrebe, seznanjajo s kmetijsko-gospodarskimi vprašanji. Gotovo so velike važnosti kmetijski tečaji, vendar bi se v mnogo večji meri in mnogo krajšem času dosegel bolj učinkovit korak k napredku, **ako bi se omogočil učiteljskemu naraščaju v šolski dobi temeljit vpogled v osnovna načela umnega kmetijstva.**

V seveda zmanjšani meri velja omenjeno tudi za **našo duhovščino.** Res je, da ona pretežno prihaja iz kmetskega stanu in radi tega ta nedostatek ni v toliki meri veljaven za njo, vendar je neobhodno potrebno, da se **tudi mladim bogoslovcem nudi prilika, spoznati in proučiti načela in zakone agronomske službe.**

Bilo bi neopravičeno in nekritično, ako bi kdo menil, da sta samo navedena dva stanova poleg kmetijskih strokovnjakov edino poklicana, da delata na napredku našega kmetijstva. Nedvomno pa so omenjeni trije stanovi **najvažnejši vodniki in učitelji našega kmeta, kajti oni so z njim v stalnem stiku in v najtesnejših odnošajih.**

S skupnim in složnim delom za napredek našega gospodarsko-kmetijskega vprašanja bomo storili ogromen korak k napredku in izboljšanju vseh slojev, celo korak k izboljšanju obrti in industrije. Le tako bomo okrepili celokupno naše narodno gospodarstvo, le tedaj bomo tudi na zunaj močna in ekonomsko čvrsta zajednica.

S širjenjem kmetijske mentalitete, z utrjevanjem zavesti, da je največja dobrota za naš narod urejeno gospodarstvo, bomo storili ono, **kar smo kot dobri in zavedni Jugoslovani velike, skoro izključno kmetijske države storiti dolžni.**

Rusticus.

Občni zbor skupine bojevnikov na Vačah pri Litiji dne 23. decembra 1934

Predsednik pripravljalnega odbora »Boja« na Vačah tov. Kimovec Jakob, posestnik v Slivni, pošta Vače, otvori zbor in poda besedo drugemu tajniku O. I. O. »Boja« tov. Šturmu, ki je imel najprej žalni govor za blagopokojnim našim vrhovnim poveljnikom, viteškim kraljem Aleksandrom I. Zediniteljem. Nato je podal poročilo O. I. O. ter med drugim uvodoma izvajal tudi sledeče:

Tema je že legla na naše vasi, obup se je že polaščal ljudstva, vsi lažnjivi njegovi zaščitniki so se ali poskrili ali pa so s pestjo udarili po njem. Tedaj, tovariši, je začelo dozorevati naše spoznanje. Vstala je začetkoma mala peščica, ki je kriknila: »stoj!« in kamen, ki se je skotalil z vrha, snežna kepa z gora se je pretvorila v mogočen plaz, ki že začenja rušiti vse, kar je gnilega, pa tudi rahljati pesti, ki so padale po ljudstvu. Toda takoj, ko so se malo zrahljale pesti, so začele lezti iz zapečka tudi tisti strahopetneži, ki so se bili prej poskrili pred trdimi pestmi. Pustili so nas, da smo se borili sami za ljudstvo, ko je ta borba bila težka in nevarna, sedaj pa ko je malo lažje, bi ti strahopetneži spet hoteli postati zaščitniki ljudstva. Toda uračunali so se. Ljudstvo jih sedaj že pozna in sprašuje: Kje pa ste bili poprej? Samo pastirja je udarila pest, pa ste se že poskrili in pustili ljudstvo na cedilu! Niste prestali preizkušnje, niste vojščaki za zmago, ampak za šarže, nam pa je potrebna **zmaga!** Ni torej nič čudnega, da jih je ljudstvo na praznik dne 8. decembra poslalo nazaj na zapeček, ko si je v Ljubljani volilo vodstvo pokreta.

So pa še drugi, ki se iz zapečka sploh še niso nikdar premaknili, ampak kar od tam delijo okrog peči zbranim babam in starcem nauke o bojevništvu, jokajoč, zakaj vendar nočejo biti bojevniki krotko in pohlevno veteransko društvo, ampak se rajši družijo s takimi ljudmi, ki bi hoteli ozdraviti celo Jugoslavijo, ker brez tega ni ozdravljenja Slovenije, z ljudmi, katerim je pri srcu kar cela Jugoslavija še od takrat, ko so jo s svojo krvjo ustvarjali. Ljudem iz zapečka pač izgleda kakšna veteranščina mnogo bolj slovenska, kot pa ozdravljenje cele Jugoslavije. Bodo že imeli svojih vzrokov zato...

Po tem nagovoru so sledile volitve, pri katerih so bili izvoljeni soglasno sledeči tovariši: predsednik Kimovec Jakob, posestnik, Slivna; podpredsednik: Grilc Jakob, posestnik in trgovec, Vače; tajnik: Juvan Franc, posestnik, Klenik; blagajnik: Mrva Metod, trgovec, Vače; odborniki: Pečar Anton posestnik, Eržiše; Jurjevec Gašper, posestnik, Podbukovje; Strmljan Franc, posestnik, Dolgo brdo; Hribar Ivan, posestnik, Mlinše; Juvan Filip, posestnik in kovač, Vače; Juvan Franc, posestnikov sin, Leše; Vozelj Ivan, posestnik, Ravne. Namestniki: Dolinar Franc, čevljar, Vače; Urbanja Jakob, posestnik, Slivna; Kovač Franc, posestnik, Hrib; Zarnik Franc, posestnikov sin, Vače; Zajc Ivan, posestnik, Zahrib; Grobiš Feliks, posestnik, Široka Sed. Nadzorni odbor: Kimovec Josip, posestnik, Slivna; Končar Jernej, posestnik, Vače; Zarnik Anton, posestnik in gost., Vače. Članarina je določena na Din 4.—. Ob 10. uri je tov. predsednik zaključil zbor in se zahvalil prisotnim za mnogoštevilno udeležbo ter navdušeno sodelovanje. Takoj po zboru se je konstituiral odbor ter je odrejena prihodnja seja odbora na dan 6. januarja 1935.

ČESTITKE SRBSKIH TOVARIŠEV.

Na sveti dan je naše uredništvo prejelo naslednjo brzojavko:

Uredništvu »Preloma«, Ljubljana. — Bratom bojevnikom vošči k božiču in želi poln uspeh v borbi za dobrobit Jugoslavije skupina »Budjenje«. Vršac, 25. decembra 1934.

Naznanila

V nedeljo 30. t. m.:

1. **Ustanovni občni zbor »Boja« v Sv. Križu pri Kostanjevici ob pol 8. uri v Katoliškem domu.**
2. **Skupini bojevnikov Rateče-Planica in Kranjska gora imata sv. mašo za padle vojake v Podkorenu ob 9. uri. Po maši skupni članski sestanek v gostilni Jakoba Kirchmajerja v Kranjski gori.**

FRANCOSKI BOJEVNIKI V LJUBLJANI.

Dne 29. t. m. odpotuje iz Marseilla večja skupina francoskih bojevnikov (okrog 200), članov organizacije »Poilus d'Orient«, ki se bo v prihodnjih dneh poklonila na Oplencu zemskim ostankom pokojnega jugoslovanskega kralja-viteza. V organizaciji »Poilus d'Orient«, ki ima svoje krajevne organizacije po vsej Franciji, so včlanjeni bojevniki s solunske fronte.

Na svoji poti pridejo francoski bojevniki v noči od 30. na 31. decembra ob 0.30 v Ljubljano. Prenoče pri Mikliču, zjutraj ob 8. pa odkorakajo pred ilirski spomenik na Napoleonovem trgu, kjer polože venec. Ob 9. dopoldne pa se odpeljejo naprej proti Beogradu.

Tovariši! Udeležite se polnoštevilno sprejema fracoskih tovarišev na kolodvoru in polaganja venca pred ilirskim spomenikom!

Plačajte zaostalo naročnino še pred novim letom! Porabite v to svrho položnice, ki so bile pred časom priložene. Ako ne poravnate do tega časa, se vam z novim letom list ustavi. Uprava.

Fabjančič August:

Križev pot slovenskih fantov

(Iz spominov na deveto ofenzivo pri Kostanjevici l. 1916.)

Mi omagujemo... izčrpani smo... premalo nas je. Naše levo krilo je ujeto. Sovražnik zmaguje... umikamo se... bežimo... Prve postojanke smo zgubili. Le malo nas je, ki še bežimo, kakor preplašena zverjad. Drugi so ujeti, a največ je ranjenih in mrtvih. Za nami bežečimi padajo salve. Potuhnem se... Padem na tla kakor zadet. Na obronku pred menoj padajo granate... Zaporni ogenj. Bežati ne morem ne naprej ne nazaj. Do smrti sem že izmučen. Zaspal bi, da ni grmenje topov tako silovito. Tako pa buljim v to krvavo poljano in groza me je. Kje so moji tovariši, ki so prišli s Tirolskega z menoj? Najbrž je že njihov križev pot končan. Le zadnja postaja jih še čaka, ko jih bodo položili v grob tuje zemlje, kjer ne bo nikdar gorela lučka, prižgana od njihovih dragih, ki jih bodo objokovali v domovini. Pokojno spavajte...

Zdi se mi, da vidim pred seboj orjaško belo ženo, ki drži v rokah ogromno okrvavljeno koso. Na njenih votlih čeljustih je grozoten smeh. Okoli nje leže po širni poljani kupi mrtvecev kakor požeto snopje. V prividu vidim, kako se gnetejo okoli teh mrličev množice, žalostne, nesrečne, obupane... Neizrečeno trpim, ko gledam v tem strašnem prividu uboge matere, ki plakajo za svojimi sinovi, uboge žene, ki iščejo svojih mož, žalostne neveste, ki se jim srce krči ob izgubi dragih ženinov. A najhujša je moja bolečina, ko poslušam jok nedolžnih otrok, ki poprašujejo: »Kje je atek? Zakaj se ne vrne?« Tisoče in tisoče nad in upov se je podrlo, tisoče in tisoče sreč umira. O, Bog, s čim smo Te razžalili, da nas tako kaznuješ? Usmili se nas in odpusti nam, Te prosimo. Razsvetli pamet voditeljem narodov, da bodo spoznali, kaj delajo... Nisem vedel, kdaj sem obnemogel. Šele ko je prav blizu razpočila granata, sem prestrašen planil kvišku in skočil v tisto, lijaku podobno jamo, ki jo je izvrtala granata, ker po izkušnjah je v taki jami najbolj varno, saj na eno in isto mesto ne strelja dvakrat. Oziram se okrog sebe in opazujem. Zdi se mi, da so naši dobili ojačenja in se pripravljajo na napad. Najbrž nameravajo zavzeti izgubljene postojanke. Pridružiti se jim moram. Sklenem leteti od ene granatne jame do druge, se skriti in odpočiti in zopet naprej. Skušam vstati. Na nogi me nekaj silno zaboli... Začne me skeleti. Pogledam, kaj bi bilo? Hlače so močno okrvavljene in preluknjane. Morda sem bil ranjen? Samo ne vem kdaj? Vležem se nazaj in čakam v globokem granatnem lijaku. Granate tulijo po zraku in padajo zdaj sem zdaj tja. Hočem se nasmejati, ker me nikdo ne vidi, ter se čutim nekako varnega v svojem skrivališču. Ah, ne morem. Čutim, da se mi obraz samo pači. Smeh na naših licih je umrl. Ako še kdo pride po čudežnem naključju iz tega pekla, ga ne bo nikdar več doletela taka sreča, da bi se še mogel nasmehljati. V neposredni moji bližini poči granata. Preko mojega skrivališča leti kamenje in zemlja. Zračni pritisk me ne doseže, ker ležim na dnu granatne jame. Po meni se usuje nekaj zemlje. Obraz se mi zopet spači v blazen nasmeh. Kaj mi pa more ta uboga granata. Kvečjemu odrešenje mi lahko prinese. Vsi čuti so v meni zamrli, vsaka bojazen in strah sta iz mene. Koliko časa sem tako sanjaril, ne vem. Naši so že napravili napad... Kakor v sanjah sem poslušal prasketanje pušk, regljanje strojnic, kričanje, vpitje in pokanje ročnih granat. Za vse to se pa nisem nič zmenil. Šele ko je nastopila noč, sem začel misliti, da bi bilo dobro, poiskati si kakšno bolj varno zavetje. Čeprav že dva dni in dve noči nisem nič jedel in pil, ne čutim nikakšne lakote. Le moje ustnice so silno izsušene. Silno bi se mi prilegel požirek vode, čeprav bi bil tudi iz gnojnične jame, samo da bi bil moker. S težavo sem se dvignil in se začel na puško opirajoč premikati nazaj proti naši strani. Dobro uro sem se mučil, da sem prišel na tisto pot, po kateri sem zašel v ta pekel. Silno težko sem se premikal. Le z eno nogo sem prestopal, ranjeno sem kar vlekel za seboj. Rana je bila še neobvezana in čutil sem, kako mi počasi iz nje curlja kri. Privlečem se do ceste. Krog in krog mene trda tema. Kam pelje ta cesta, ne vem. Nikjer človeka, da bi ga vprašal. Oh, moj Bog, kako sem osamljen! Edino, kar me spominja, da so nekje blizu živa bitja, je grmenje topov, ki žalostno in strahotno pretresa to nesrečno zemljo, domovino mojih slovenskih bratov... Slabo mi postaja... Glava me boli... Vročina in mraz me spreletavata... Omagujem... Ne morem več naprej... Opotekam se... Padem v obcestni jarek... Oh, samo malo se odpočijem...

*

Velika noč... Doma sem. Vsi moji bratje so doma. Vsi so zdravi in srečno prišli z vojske. Sivolasi oče se joče od sreče in veselja. Objema nas in se raduje kot otrok. »O, da vas še enkrat vidim zdrave doma, dragi moji sinovi. O, koliko srečo mi je Bog pripravil po vsej bridki tugi in žalosti vsa ta dolga leta. In ti moj najmlajši, kolikokrat sem mislil nate, v temnih, dolgih nočeh brez spanja. Hvala večnemu Bogu, da si zopet doma!« Krepko me privija k sebi... Zbudim se... Na cesti stoji voz. Dva vojaka me dvigneta in položita na voz k nekomu, ki ima vso glavo povezano. Zopet sem se zavedel, kje sem. Čeprav tako kruto razočaran, po teh naravnost opojnih sanjah sem bil vseeno neizmerno srečen, da so me našli in rešili.

V dobri uri smo bili že na obvezovališču. Ne malo sem se pa začudil, ko sem v svojem sopotniku, ki je imel obvezano glavo, spoznal tistega madžarskega narednika, ki sem ga prejšnjo noč s puškinim kopitom lopnil po glavi. V vsej svoji revščini bi se bil rad nasmejal, kako se usoda iz ljudi norca brije, pa se nisem mogel smejati.

Kakor sem pozneje spoznal, je bila sreča zame, da je bil ta Madžar silno častihlepen ter se je potegoval za odlikovanje. Zato je na vso moč izjavljal, da je dobil ta udarec pri zadnjem naskoku od polentarja. Mene še pogledal ni ter me ni hotel nič poznati, zaradi česar sem bil prav zadovoljen in mu nisem bil nič nevoščljiv, če mu pripnejo »čokolado« (bronasta svetinja, ki nič ne pomeni) na prsi. Če bi bil povedal resnico ter jo še nekoliko po madžarsko zavil, bi se mogoče meni bolj slabo godilo.

Moja rana je bila lahkega značaja. Ubod z bajonetom v nogo. Zdravnik mi ni pustil v bolnišnico, ker je ugotovil, da se ne izplača in da bom lahko v treh tednih že šel na fronto. Iti sem moral pa že čez 12 dni, ko je bila rana še sveža. Prišel je namreč novi pohodni bataljon. Med tistimi so bili taki, ki so podpisali vojno posojilo ter so zato dobili dopust. Mi pa, ki smo imeli še sveže rane, pa nič denarja, smo morali na fronto, čeprav smo bili **upravičeni** po ozdravljenju na dopust. Tisti dan, ko sem šepajoč odhajal nazaj na fronto z obvezano nogo, zato da so tisti, ki so imeli denar, lahko šli na dopust, sem škrtal z zobmi in z gnjevom v srcu mislil: **»Ali je tudi pravica postala vlačuga, ki se uda samo tistim, ki imajo denar!?«** — — — —

*

Pozneje sem zvedel, da je pri deveti ofenzivi od 48. pešpolka, ki je imel 3600 mož, prišlo nazaj samo 138. Vsi drugi so bili ujeti, mrtvi in ranjeni.

Konec.

Janez Čuček:

Mladi — skupaj!

Sodeč po številnih društvih in organizacijah, je danes mladina itak docela na kupu, in si sploh ne moremo misliti mladega človeka, da ne bi bil povezan v nekako celoto pod kakršnimkoli ščitom, znakom ali znamko. Zatorej si bo mislil kak pozoren časnikar, ki spremlja naše gibanje v strahu, da smo kakšni fašisti ali hitlerijanci ali — kar bi bilo še hujše in nas Bog obvari! celo kaki vidmarjevci. škerbcevci ali kustrovci itd., da je ta naš klic odveč in zgolj zmedo povzročujoč. Da temu hvalabogu ni tako, vemo vsi. Oglejmo si v naslednjem — seveda ne v učeni razpravi, nego preprosto, kakor si sami to mislimo in predstavljamo, hrepenenja in prizadevanja nas, mladih slovenskih fantov.

Veliko nas je in vsi smo slovenski fantje. Vsi smo zrasli v eni sami želji: živeti, in sicer živeti človeka dostojno življenje, ustvarjati in biti nekaj. Videli smo pred seboj veselo upanje, da bomo tudi mi zavzeli mesta naših staršev, in radostno smo zoreli v leta, kjer smo pričakovali svoj čas. Naša volja, moč, duh, srce — vse je klicalo samo po delu.

In sredi vsega tega veselja, sredi najlepših nad, s katerimi smo vstopili v krog odraslih (in še vstopamo!), nas je osupnila novica, da smo nepotrebni, da smo odveč in da nas nihče ne rabi. Črn oblak je zakril naše vedro obzorje, še včeraj solnčno ožarjeno, mrzla sapa je zavela krog naših src, ko smo pod dojmom vesti nenadoma zastali v svojih korakih. Že leta traja to tavanje in že leta zaman pazimo, kje bi se nam odprl zaprti svet, kje bo zopet mesto za nas. Ogenj v naših očeh ugaša, moč naših mladih rok popušča — in če se ozremo še na svoje pol odrasle tovariše, ki jih je še več in ki zore s še manj nade v svet kakor mi, se nam mora stisniti srce. Naši odrasli nam ne morejo pomagati, ker so sami v tegobah, naš up lebdi neskončno visoko pod nebom, kot bi se nikoli več ne hotel spustiti k nam. Povešenih glav, z očmi, v upornem ognju razžarjenimi, iščemo po svetu svoj prostor in svojo bodočnost. Sila nas druži, — ista sila, ki nas tlači k tlom.

In vedno znova se nam poraja vprašanje, ki ga ni moči odgnati: ali je res tega treba, ali smo res odveč na svetu, ali smo res umrli že mladi zanj...?

Ko pa na vsak korak srečavamo delo, ki vpije do neba, da bi bilo storjeno, ko vidimo toliko nujnih potreb, ki jih narekuje osnovni blagor naše domačije, ko vidimo, kako so si revnejši sosedje zunaj znali urediti in spraviti nekaj skupaj, nas grabi zavest, da smo tudi mi potrebni, da je tudi za nas dela in da nas ljudstvo rabi, — ne samo kot delavce, ampak še bolj kot svoje naslednike, — kajti brez nas mora v kratkem času izginiti s sveta. Kakšen rod naj držimo dalje, ako smo sami na pragu smrti...?

Med nami ni razlike, inteligent ali neinteligent, vsak je enako prizadet. Proletarizira se naše ljudstvo, ki je v stoletjih držalo junaški odpor proti grajskemu nasilju in zunanjim napadom. V lastni domovini ga podjarmljajo človeške strasti, ga zahrbtno zastrupljajo in gonijo v propast — in mi mladi spoznavamo, kam to vodi, in ne ganemo rok, kot bi se že davno udali v žalostno usodo slovanskega rodu, da ga mora vedno nekdo tlačiti, če ne tujec, pa domačin.

Delo pa čaka vsakega izmed nas. Naša domovina stoji še daleč zadaj za stopnjo, ki ji kot kulturni celici velikega sveta pripada. Naša tolažba je, da je v kaki majhni, slabo upravljani državi marsikaj še slabše kot pri nas in da se nikjer ne cedi mleko. Lahkomiselno se otresamo gorja, ki ga dan za dnem gledajo trudne oči: »Lahko bi bilo še mnogo slabše...«, in ne pogledamo, kaj je vzrok, da ni boljše, kakor bi lahko bilo, ampak trpimo.

Če premislimo to in še drugo, kar sledi iz tega, vidimo, da smo mladi ljudje duhovno itak skoro popolno združeni po svoji skupni usodi. Toda samo po tem, da se vsem slabo godi, kar ni naša zasluga ali krivda. Da bi se pa zavedali svoje skupne usode, da bi se zavedali svojega skupnega poslanstva in moči, ki tiči v nas, tega žal ne vidimo nikjer. Hitimo v športna, izobraževalna in zabavna društva; v zajednico pa, kjer bi se našli v svojem elementu, kjer bi se zavedajoč skupne usode pomenili o naši bodočnosti, doslej še nismo znali najti poti. Ali ni torej naš klic: **Mladi skupaj!** krvavo upravičen in na mestu?! **Fantje in dekleta: naš čas je tukaj in zelo kratek je. Ne pustimo ga neizrabljenega mimo nas, ne dajmo se tudi tokrat zavesti od splošne otopelosti, obupa in slepote — stopimo skupaj. Ustvarimo našo mogočno zajednico — stopimo skupaj, za božjo voljo! Kaj pa še čakate, malodušneži, ko vas mineva zadnja vera v svoj obstoj in vam sila lomi zadnje ostanke moči in energije?!**

Trdno stoje fantovske vrste tistih, ki so razumeli ta klic in ki so se znašli v splošni zmedi ter tvorijo prvi obrambni zid proti vsemu hudemu, kar lahko udari na nas. Toda za njimi mora biti tudi mogočna opora vseh, ki so čistega, poštenega in dobrega srca, ki so naše zemlje zavedni sinovi. Naš BOJ je razprostrl krila nad vso slovensko zemljo ter se druži z našimi tovariši po ostali jugoslovanski domovini, da svoje trpeče ljudstvo povede k lepšemu življenju in k tisti sreči, katero nam je usoda z ustanovitvijo naše lastne svobodne domovine podarila. Krvavo jo je zaslužil naš narod, smrt tisočerih je šla pred njo — in mi mladi moramo prežeti te zavesti gledati in delati, da nam ostane svobodna tudi doma v naših mejah, da nam je notranji sovražniki, še hujši od zunanjih, ne pogube ter za vedno uničijo. Vsak pozna te notranje sovražnike, ki so nepoštenje, brezvestnost in zločinski egoizem, — vsakdo ve, čemu trpi in kje je doma.

Ali naj čakamo, da nam bode srečna bodočnost priletela v usta kot pečena piška, ljudje božji? Ali se nadejate čudeža, ki vas bo odrešil od lastnih hudobij, ki vas ugonabljajo? Zlo, v katerem živimo, izvira iz nas, izhaja iz nas in tiči v nas — tega je treba najprej izpuliti ter se očistiti. Kaj pravijo naše označke za nas? Kdor je pošten, kdor je nesebičen in dober, ta je naš, kdor pa med takimi ljudmi ne more obstati, kdor je zaznamovan po svoji hudobiji, ga slovenski narod ne bo nikoli sprejel v svoje vrste ter držal med seboj, ker je zločinec nad vsemi. Izgubili smo prvega svojega bojevnika, ker je padel zadet od takih rok, ki so zrastle v naši sredi: ali naj izgubimo za njim še ves narod, našo dragoceno zemljo...?

Ko kličem vas, mlade ljudi, ko se oziram po svoji prelepi domovini, vidim, koliko malodušja je še v vas in kako nezaupanje vlada med vami proti vsakemu, ki vas kliče, kajti preveč razočaranj ste že doživeli. Klicali so vas ljudje, ki so imeli z vami svoje posebne namene ter niso izšli iz ljudstva, kakor je izšlo to mogočno ljudsko gibanje. Kratek pogled v preteklost, ki niti eno leto ne šteje, vam je najjasnejši dokaz, da smo iz ljudstva in da delamo zanj; zato nas je ljudstvo tudi razumelo in počastilo s svojim zaupanjem. Ne more se pa pričakovati čudežev od par tisočev, če ostali stotisoči, za katere ves ta boj gre, ne bodo niti s prstom ganili zraven, ampak apatično gledali, kako se borijo ti ter potem »eventuelno« pristopili zraven kot napol izpreobrnjeni Tomaži in Pavli.

Razgibali smo ljudstvo in mu odprli novo nado: sedaj pa čaka delo in na tem polju se moramo znajti vsi, najprej pa mladi, ker gre najbolj za nas in ker je ravno ta doba bolj kot katerakoli v zgodovini, **naša, odločilna za nas.** Na prelomu svetovnih naziranj smo, okoli nas ni nič gotovega več — ali mi imamo **našo zemljo pod seboj,** ki jo ljubimo, mi imamo naš rod, s katerim smo zrastli tesno povezani — in z njim združeni, polni ljubezni do našega vsega, kar imamo. Vedno je šla mladina naprej, vedno so bili mladi ljudje nositelji novih pokretov in ustvarjali novo: ali naj danes pustimo vse, da stari, ki so v svojem duhu padli nepripravljeni v novi čas in pred nova, nepoznana dejstva, še nadalje tipajo v temi in skrbe za nas, ko ne morejo prav vedeti, česa nam manjka in kako nam je v dušah? Svojo lastno usodo si hočemo sami krojiti, mar ne?

Zatorej, še enkrat — skupaj, skupaj in skupaj! Zbor vseh dobrih in klenih ljudi se vrši sedaj, sila kipi do neba. Kdor zamudi delo, bo odvržen tudi od jela — kajti tako pravi naš krepki, slovenski rod; kdor ne dela, naj tudi ne je!

In da dela ne manjka, to veste sami. In kje čaka to delo, vemo vsi. Zato:

Borci v zbor!!!

Z Jugoslavijo v moško dobo

Po težkih izkušnjah zadnjih šestnajst let, posebno pa po usodepolni marsejski žaloigri smo se Jugoslovani marsičesa naučili. Narodi živijo prav tako kot ljudje svojo otroško, mladeniško in moško dobo. Kakor je odvisna stopnja zrelosti človeka od njegovih življenjskih izkušenj, tako je pri vsakem narodu njegova politična zrelost odvisna od njegovih zgodovinskih peripetij. Jugoslovani smo v svoji zgodovini pretrpeli že strašne stvari, ki bi druge narode že zdavnaj strle. Nas pa niso strle in to dokazuje našo narodno žilavost. Naše izkušnje po osvoboditvi so nam odprle oči in zato začenjamo gledati na svoj narod in svojo državo po evropsko. Tudi je skrajni čas, da se iztrgamo iz domačih ozkih razmer. Naša narodna država je živo dejstvo, v kateri edini je mogoč naš kulturni in gospodarski razvoj in napredek. Brez nje bi bili obsojeni na gotovo narodno in gospodarsko smrt. Zato se dvignimo nad naše malenkostne prepirčke in glejmo v široki svet z odprtimi očmi in z vidika naše celotne države, po evropsko.

Z juga na sever

(Sveži vtisi s pota.)

V Mariboru je bila revizija v brzem vlaku zaključena. Skozi vagone je šel mož s košaro tobaka: eksportne cigarete, za petdeset po sto cenejše in za prav toliko boljše. Kdo bi se upiral kavalirski ponudbi! Ali kaj bo rekla kontrola na oni strani? No, naj reče kar hoče, prilika je res na vso moč ugodna. — Spielfeld! »Bitte, die Koffer aufmachen!« No, nič posebnega: perilo, krtače, teh par cigaret, ne municije, ne bomb. Se ne izplača, hvala! Potne listine v redu. Valuta? Če je zdrava: čim več, tem bolje.

Graz! Peron prazen, nihče ne vstopi. Pač nekdo vpije »Kaffée!« a drugi na onem koncu seka »Käse!« Dva smrtna si sovražnika. Skoro nihče izmed potnikov tega ne opazi. Mesto tihotno ko grob, a vendar je nedeljsko jutro tu, solnčno jutro. — Bruck a/d. Mur! Tu so besneli pred meseci boji. Nikjer najmanjšega sledu o tem. Tovarne so tihe, nad mestom grobna tišina, peron čisto prazen. — Mürzzuschlag! Dva potnika vstopita, eden izstopi. Na peronu stoji par ljudi, gledajo v vlak, brez izraza, čisto topi so. Pomožna lokomotiva potisne od zadaj — in vlak se zažene v semerinški klanec. Puha in puha iz polnih pljuč. — Semmering! Naši stari Sloveni so mu rekli »Severnik«. Kateri izraz je pristnejši? Letoviščarjev ni videti. Predore in mostove stražijo vojaki planinci, edini znak minulih revolucij. — Wiener Neustadt, Baden, Mödling, Meidling, strnjena mesta, ogromno predmestje velemesta. Tišina. Ulice prazne, peroni prazni. In vendar je prekrasno nedeljsko jutro. Pač tam po cesti hite avtomobili, precej na gosto drče, vsi v eno smer, vsi ven iz velemesta, noter nobeden. Ogromno predmestje, še ogromnejše mesto, a dežela majhna, okrnjena na vseh koncih in krajih. Kako naj vzdržuje to morje mest?

Dunaj! Če bi ne bilo ogromnih vestibilov, bi človek mislil, da je zašel na kako predmestno postajo. Tako malo potnikov in vse tako tiho, le po izrednem številu taksijev spoznaš, da si prišel v velemesto. Ulice slabo razgibane, življenje daje le tramvaj in pa veličastvo mogočnih palač. Tu in tam ceste in ulice kakor izumrle. Umirajoče velemesto. Šestnajst let po porazu ni pač nikakih znakov več za procvit Dunaja. Tik pred vojno je štel nad dva milijona duš, do danes je padlo število za tristotisoč. Parlament, mogočen in silen! Toda dvajset let po porazu, tih in nem. Dvoglave orle so zamenjali z enoglavimi. Hofburg! Tu je nekoliko živahneje. Pred grobom neznanega vojaka se gnete množica, moli; in pa na stopnišču je gneča: ljudstvo roma k vojnemu spomeniku, ki so ga odkrili komaj pred dobrim mesecem. Monumentalno delo, vsem bivšim a.-o. armadam in vsem frontam posvečeno.

Krožna vožnja po mestu. Kmalu uganeš, da mora biti sila brezposelnih tu, kajti vsi trgi in vse ceste so čiste in snažne, nikjer razkopane. Kje naj se potemtakem brezposelni zaposlijo? Modri ljubljanski mestni očetje znajo to reč vse bolj brihtno rešiti: Če ni dela, kar trotoarje razsekajo, ceste razkopljejo, pa so ljudje stalno zaposleni. In na Dunaju ne vidiš, kdaj se škrope oziroma perejo ceste, pri nas se to važno delo opravlja točno opoldne, da vidijo in občutijo vsi ljudje in otroci. Zgolj baharija. — Zašli smo v delavske okraje. Same moderne palače, zidane po vojni z denarjem in davščinami dunajske občine po prizadevanju in vodstvu marksistov. Ogromni kompleksi novih delavskih palač, kar ne premore zlepa kako mesto v Evropi ali Ameriki. Le ena sama hiša ima še močne sledove topovskih strelov februarske revolucije, baje je last nekega mednarodnega sindikata, ki pa ne pusti popraviti poškodb. Marxhof! Kilometer dolga palača v pročelju. V njem stanuje deset tisoč delavcev in njihovih družinskih članov.

*

Razstava v »Künstlerhaus«. Slike svetovne vojne: prva linija, zaledje, ogenj, beda, taborišča beguncev in ujetnikov, motivi narodov in pokrajin. Zgovorna romantika strašnega časa. Slike, risbe, sohe: nedvomna umetniška vrednost. V Umetniškem domu izredna tišina, a nate zro žive podobe in priče iz težkih časov: bivši vojskovodje, polki, oddelki raznih bojnih formacij bivše dvojne monarhije, trpini in vojni tovariši. In ti se ne moreš ločiti iz tega tihožitja.

Prater! Gneča, vrišč, žarke luči, tingltangl, muzika. Prater: utrip Dunaja, zanj važen kakor vsakdanji kruh. Tu ni krize, ni sledu umiranja. Kajti Dunajčan umreti noče, ne more, poln je še krvi. Hoče živeti, živeti, živeti!

Cerkev Minoritov — zastražena. Čemu? Dunajčani radi postrežejo z odgovorom, zelo prijazni so, vljudni, dobri ljudje. V cerkvi je neka Madonna Leonarda da Vinci. In na ta original se je spomnila v poslednjem času Italija in zahtevala, da ji ga Avstrija vrne. Ker se pa poslednja ni mogla na noben način izogniti neprijetni terjatvi, je našla končno izhod iz te situacije. Minoritsko cerkev je kratkomalo podarila Italiji, toda pod pogojem, da ostane umetnina v svetišču. Ker pa Avstrija ne zaupa popolnoma svoji zaveznici, zato je cerkev zastražila.

Pred vojnim ministrstvom sta postavljeni dve strojnici. Burg in Schönbrunn mnogo neseta Dunaju: vstopnina po šilingu, a obiskovalcev nikoli ne zmanjka. Ljudje vedno radi posečajo sobane bivših cesarjev. Tu stoji nedotaknjena, kakor je stala, še vsa dvorna oprema. V podzemlju jezuitske cerkve je cesarska grobnica. V ogromnih sarkofagih leže bivši cesarji. Na krsti Franja Josipa leže venci, ob sohi Karla poslednjega vise sveži trakovi in venci tirolskih polkov in nacijonalnih združenj. Jezuit je rekel, da bodo zdaj kmalu prepeljali truplo Karla z Madeire.

Nussdorf (Zum Heurigen)! Center dunajske muzike in dunajskih javnih pevcev. Vino, pesem, sentimentalnost. Saj ni vesela, ni razigrana pristna dunajska melodija; sentimentalna je, čuvstvena, malce otožna, liki slovanska. Vsa dvorana poje, utripa pesem umirajočega velemesta. V družbi sta dva Angleža, že več mesecev sta tu, in pojeta sladko, mehko dunajsko pesem, navdušena do solz. Pesem in godba in zopet pesem. Končno pristopita k muzikantom dva gosta: če dovolijo? O, zakaj ne! In sede eden h klavirju, drugi pa zapoje: »En starček je živel...« Nikakih žvižgov, nikakega protesta, ne šovinizma. Saj bi celo pritegnili, a ne znajo. Bog ve, da ne. H godbi pristopi neki Hrvat, vrže na mizo pet šilingov: naj zasvirajo »U boj!« če znajo. O, zakaj ne. Godci si brž poiščejo note, pa jo urežejo, da se kar dvorana trese. Hrvati pojo iz polnih pljuč in vsa dvorana pritegne z muziko, zdi se, da že vsi znajo. »U boj, u boj!« — još jedamput, — padejo novi šilingi na mizo, a navdušeni Hrvat dirigira muziko kar sam. Nihče ne protestira. Narobe, ljudem je sila všeč.

Človeku se vrivajo neki posebni dojmi, ko opazuje te pristne Dunajčane. Nemci so, recimo, ali kakšna neverjetna razlika med Dunajčanom in Prusom ali

Zato pa moramo predvsem vedeti, kaj drugi o nas pravijo in pišejo. Če imajo drugi o nas dobro mnenje, jih bomo spoštovali, če nas bodo grajali, bomo kontrolirali, če imajo prav, in se bomo potem poboljšali; če pa nas bodo sovražili in zaničevali, jim bomo vračali zob za zob. Na 8. t. m. je prinesla ugledna francoska revija »Illustration« izpod peresa publicista Ludvika Naudeau-a prav lep članek o naši državi in naših razmerah. Ta gospod nas je obiskal osebno in na licu mesta ugotovil velezanimive stvari. Po kratki skici našega stoletnega suženjstva in našega razvoja preide k velikemu bratskemu sestanku l. 1918 in 1919, ko smo se bratovsko objemali in si izjavili medsebojno, da se hočemo bratovsko ljubiti. Potem so pa kmalu postale težave, ko smo uvideli, da smo si vsled različnih vzgoj in dotedanjih političnih razmer nepoznani. Človeška slepota nam je zagrnila čist in jasen pogled v naše duše. — Danes se zopet jasni. Naudeau je skrbno iskal po Ljubljani in Zagrebu separatiste in defetiste. Šel je med one kroge, kjer je mislil, da jih bo našel, in skušal od njih izvedeti njihovo odkrito mnenje o separatizmu in defetizmu ter jim je dal najzanesljivejša jamstva za svojo diskretnost. **Toda našel ni niti enega separatista in ne defetista!** Nasprotno je od teh takozvanih opozicionalcev dobil jasne izjave, da o separatizmu ni bilo nikdar govora, da je torej to bilo natolcevanje in da smo vsi Jugoslovani navezani drug na drugega, ker bi sicer kmalu postali plen Italije, ki bi nas zasužnila bolj, kakor nas je do sedaj kdo. Nato ugotavlja g. Naudeau, da jugoslovanski patriotizem obstoja in da se vsa vprašanja sučejo le okrog notranje ureditve ter okrog vodstva mlade države. Jugoslovani smo prežeti od velike domovinske ljubezni, kakor vsi veliki kulturni narodi. Za vse to smo mi že davno vedeli.

Kakor je ta ugotovitev za nas častna in razveseljiva, prav tako je ponižujoče pisanje italijanske revije »Illustrazione«, v kateri je časnikar Italo Zingarelli dne 9. t. m. nagromadil mnogo ignorance in še več laži. Ta časnikar nas smatra za sestavino 12 narodov. Zanj so namreš naši odločilni narodi tudi mohamedanci, judje, Albanci, Italijani, Slovaki in drugi, ki v resnici ne pridejo kot narodi v poštev. Pravi, da nimamo duše, ne skupne miselnosti in ne jezika. Pri nas, da je vse defetistično. Pravoslavje da ima prednost in kdor je bil krščen pri apostolsko rimskem vrelcu, da nima mnogih legitimacij in da ni niti dober Slovan. Zato da so se Hrvatje hitro naučili terorističnih metod od bolgarskih komitašev, kakor da bi mi ne vedeli, kdo so bili ti Hrvatje in kdo jih je najel v svoje podle službe. Sploh na take laške limanice se ne bo pri nas nihče vsedel, ker vsi prav dobro vemo, kako je s to stvarjo. Dejstvo pa je, da nas hočejo Italijani diskreditirati pred ostalim svetom in trdijo, da ne ljubimo svoje države, da smo torej neke vrste cigani. Sploh pišejo Italijani tako, kakor bi si oni želeli, da bi mi bili. Če je Lahom tako pisanje prav, je tudi nam. Saj vemo, da bo resnica prišla prej ali slej na dan, ker laž ima kratke noge in potem gorje tistemu, ki zlohotno laže.

Mi stopamo po zelo kratkem državnem življenju že v moško dobo in bomo prav kmalu sami uredili naše zadeve, kakor jih je treba urediti, prežeti ljubezni do rodnih tal in svoje lepe domovine. Kogar bo to veselilo, je naš prijatelj, komur bo pa to neljubo, ta je naš sovražnik. V ostalem ne potrebujemo več nikakega skrbstva, ker stojimo trdno na lastnih nogah.

Gospodarstvo

Dr. Miro Sovdat:

Še nekaj o Krekićevi knjigi o minimalnih mezdah

Rešitev mezdnega vprašanja je naravna potreba vsakega smotrenega gospodarstva kakor tudi neobhodna potreba z nacionalnega in državnega vidika. To nadvse potrebno vprašanje, ki ga je treba predvsem temeljito rešiti, pa ne sme biti samo predmet nekega zakonskega osnutka, kakor se ponavadi rešujejo vsa socialna vprašanja, temveč mora biti del one prepotrebne organizacije v celotnem narodno-gospodarskem življenju. Ta zakon ne sme vsebovati določb, ki se bodo dale omiliti ali spremeniti, kakor bi se komu zljubilo, temveč mora biti v skladu z gospodarsko potrebo države in s potrebo nacionalne zaščite delavca, ki tvori steber države. Nuditi mora temu potrebno eksistenco, kakor tudi ščititi predvsem normalni razvoj narodnega gospodarstva.

Današnjemu stanju je v splošnem kriva tudi popustljivost sedaj vladajočih, kajti včasih se je ugotovilo, zakaj in kako je prišlo do tega stanja in potem se je vsaj iskalo poti. Danes pa, ko je že zdavnaj ugotovljeno, zakaj je tako, in ko je treba samo resno se lotiti dela, pa se išče samo krivcev tam, kjer jih sploh ni. Obstoja n. pr. zakon, ki ne dopušča otrokom izpod 14 let, da bi bili zaposleni v raznih industrijah. Toda dokazano je nasprotno, da jih je na tisoče in tisoče, ki niso izpolnili niti 10. leta, pa so zaposleni celo po 12 ur dnevno. In kdo je temu kriv? Odgovor na to nam najbolje da naslednji citat iz knjige »Radnička nadnica« str. 80: »Radničke nadnice i nameštenićke plate pale su danas već tako duboko, da ni kolektivna zarada muža, žene i uposlene dece, ne iznosi toliko, koliko bi potrebno bilo za izdržavanje jedne porodice; a morala bi, medjutim, nadnica samoga radnika, da bude veća nego što iznosi kolektivna zarada cele porodice!« **Tu je torej v prvi vrsti poklicana država, da reši to vprašanje, ker je neobhodno potrebno, da se reši propasti družina, ki je predpogoj za obstoj naroda.** Narod je vsled tega podvržen izumiranju prav radi bolezni, ki je posledica nezadostne prehrane.

Zato ni čuda, da pri nas tuberkuloza tako razjeda narod, kakor nam kaže sledeča statistika iz prej omenjene knjige: »Od 100 umrlih članova Središnjeg ureda umrlo je 1931 godine od tuberkuloze 46, dakle skoro svaki drugi član... Pomor od tuberkuloze u procentima opšte smrtnosti bio je u našem celom pučanstvu 13.5, kod bolesničke blagajne u Beču 17.4 a kod Središnjeg ureda oko tri puta veći (46 %).«

Gospodarske prilike so bile vedno vzrok vsem notranjim državnim perturbacijam, zato je potrebno, da oni, ki imajo največji dobiček od urejene države, popustijo in da si odpno pasove, kajti, da jih stisnejo, ne bo nikdar nihče zahteval od njih. Konkurenca v kapitalističnem svetu se vrši na račun delavskih mezd, to se pravi na račun zdravja in življenja delavskih množic. Na račun družabnega napredka, na račun moderne civilizacije. Današnji čas zahteva predvsem mir. Toda ta ne sme biti samo zatišje, ako hočemo državo resno urediti in gospodarsko obnoviti. Predpogoj je torej, da se da narodu možnost življenja, kajti narod je država in čim večja je njegova moč, čim več zdravja je v narodu, tem večje je blagostanje. Današnje prilike pa so obupne in vodijo v vsakem oziru do popolne propasti.

Po vojni se je razvila tuja industrija, katera po večini ne le, da izžema naš narod, temveč tudi uničuje druge panoge našega gospodarstva. In te industrije so povečini zaščitene z velikimi carinami. Zakaj? Na strani 80. iste knjige najdemo odgovor: »Industrije su kod nas zaštićene visokim carinama i te carine koriste kao čistu premiju koju po odobrenju države ubiru od domačih potrošača. Mi znamo za čitav niz industrija koje razlikom koju zaradjuju na carinama plaćaju ceo iznos radničkih nadnica. U drugim zemljama gde imaju fabrike ti isti kapitalisti istu takvu robu prodaju mnogo jeftinije, nego što ju prodaju kod nas a nadnice radničke su tamo veće nego što su nadnice naših radnika! Tu je vrelo onih stotina i stotina milijuna koje iz godine u godinu cede iz našeg naroda i koji odlaze u strane zemlje umesto, da se u što većoj meri u znatno višim nadnicama naših radnika zadrže u našoj zemlji.«

To je povečini tuji kapital, ki nosi samo jugo-etiketo, a Jugoslovani so le obratni kapital, ki gine in izumira, kajti z njimi se postopa kakor s kitajskim kulijem.

In v teh podjetjih so, kot že rečeno, zaposleni otroci izpod 14 let, ki delajo po 12 do 14 ur na dan in ki v mnogih slučajih zaslužijo po 3 Din dnevno. Industrija s tako majhnimi obratnimi stroški pa prodaja svoje izdelke visoko nad poljedelskimi proizvodi. Tu je tudi vzrok padca poljedelskih proizvodov in naravna posledica vedno večje krize med poljedelskimi delavci, katerih plače so obupne. Tako propada narodno gospodarstvo! Konkretni slučaji na strani 24. in 25. imenovane knjige nam jasno dokazujejo, da je mera polna in da se ne sme več eksperimentirati z ljudstvom. Mezdno vprašanje se tiče države in ona je poklicana, da reši to vprašanje v zvezi z ostalimi gospodarskimi vprašanji. »Država mora da bude socijalna i da u tom pravcu konsekventno ide do kraja. Ona je danas još samo formalno liberalistična a u stvari je to već davno prestala da bude«. Novi zakon ne sme samo životariti kakor vsak navaden zakon, temveč se mu morajo podati garancije oz. dati prilika, da ne bo kot vsi ostali socialni zakoni polovičen in da se ga ne bo razlagalo tako, kakor bo prizadeti stranki najbolje odgovarjalo. Zakon o minimalnih mezdah ne sme vsebovati samo socialne

Širite »Prelom«!

Berlincem! Tu soglasje, mehka melodija, gostoljubje, iskrenost, — tam nadutost, disonanca, lajanje, hlad. Kakšna razlika tudi v zunanjem izrazu samem: Dunajčanom manjska tista pristno nemška srepa poteza na obrazu. Torej Dunajčani le ne bi utegnili biti pristni Nemci. Naj pove zgodovina! Na Dunaj se je doselilo tekom stoletij več stotisoč Nemcev in Židov, toda tam je utonilo nekaj stotisočev Slovencev, a danes štejejo še blizu tristo tisoč Čehov. Pomisliti treba tudi, da je bila ob nastajanju Dunaja Donava narodnostna meja med Čehi in Slovenci. Naš element je tedaj na Dunaju sicer utonil v nemštvu Bavarcev in Frankov, ali kri naših dedov je le ostala v tem nemštvu in v njegovem značaju.

Potipali smo te Dunajčane tudi o političnih zadevah. Dobili smo soglasni odgovor: Z Italijo nikoli! Režim naj le paktira z njo, če se mu zdi, toda avstrijsko ljudstvo tega pakta ne bo nikoli sprejelo! Ono si želi gospodarskih in trgovskih stikov z Jugoslavijo in pa z Malo antanto, samo od teh si obetajo svojo rešitev.

Bodočnost Dunaja? Sčasoma bo na razpolago — Slovanov. Ker pa ti najbrže ne bodo marali tega balasta, bo postalo to velemesto — muzej.

*

Břeclav! Meja! Avstrijski kontrolni organi natančno pretipljejo listnice: da ne bo kdo odnesel zdrave valute iz države. Češki se pa upirajo avstrijskemu tobaku, ga imajo sami; posebno so ponosni na svoje viržinke, češke viržinke! To je res kvaliteta.

Poglejmo ven: na postaji vrvenje, vpitje, gneča! Doslej so bile vse postaje prazne, mrtve, a tu taka sprememba. Prehod iz umirajoče države v cvetočo! Razlika ko noč pa dan. In ti veseli obrazi, to zdravje, človeka kar dvigne. Kar nenadoma te navda neka sigurnost: vstop novih potnikov, nastop čeških sprevodnikov in varnostnih organov, pa viržinke in vedrost in zanos, — vse to te prijetno dojmi in dvigne. Rast mlade države! A za nami propadanje stare. Kako velik kontrast.

Brno! Izstopimo in si ogledamo. Nič posebnega: starinsko mesto, dokaj umazano, zakajeno, le malo zanimivo. Noč. Vlak drvi naprej. Vagoni so lepi, snažni, sopotniki, čebljavi, prijazni. V jedilnem vozu steklenica pristne plzenske 3 Kč (6 Din). Češko narodno zavest opaziš vsepovsod, tudi v vlaku: povsod sama češčina, nikjer vsiljivih drugojezičnih napisov. Po naših vlakih težko najdeš svoj jezik med to evropsko navlako. In še nekaj se opaža: Čeh je napram nemškemu potniku vljuden, toda hladen, napram Slovanu izredno ljubezniv, zaupen. V vagonu postaja hladno, na severu smo.

Praga! Ponosna, zlata Praga, silna, čudovito lepa! Praga — velemesto! Na mah se opazi dvoboj med Dunajem in Prago. Ne, dvoboj je že davno izvojevan: Dunaj je na tleh, umira, Praga pa silovito raste, cvete. Na Dunaju smo najprometnejše ceste z lahkoto preprečkali, tu pa ni moč skozi veletok avtomobilov, tramvajev in ljudskih množic.

Na predvečer sv. Vaclava je bilo slučajno. Na Vaclavskem namesti ni bilo moč skozi mase meščanstva. Spomenik sv. Vaclava je bil ves v cvetju in lučkah: Čeh neizmerno spoštuje svojega narodnega svetnika. Skozi trg prikoraka četa vojakov z godbo in zastavo. Vse obstane, vse se odkrije, v spoštovanju do narodove svetinje — vojaške zastave. Spogledamo se: takega spoštovanja do vojske še nismo videli. Zvonenje tramvajev, hupanje, godba, kolporterji, smeh, zvenk češke govorice. Praga — velemesto! Zanimala nas je današnja številčna moč praškega prebivalstva, pa smo dobili točne in uradne informacije in smo se močno začudili ogromnemu porastu. Pred vojno je štela Praga 350.000 prebivalcev, danes jih šteje s priključitvijo predmestij milijon in sto tisoč! Nenaraven porast, pred katerim je celo Čehov samih strah. Dunaj je padel po vojni za okroglo 400.000 duš, Praga je narasla za 700 tisoč.

Prestolnica je merilo države. Pravijo, da je čehoslovaška republika obdana od samih sovražnikov. Čeh se tega zaveda, ali ne kaže nikakega malodušja. On je zdrav, življenja poln, ponosen, samoljuben in neizmerno ljubi svojo republiko in očeta prezidenta. On je svoji državi dorasel. In ob tej njegovi samozavesti in žilavi volji se bodo razbili vsi naklepi in zaleti sovražnikov. Kako pa ekstremni elementi? — smo vprašali Pražane. Brez skrbi, so rekli; svobodno se lahko udejstvujejo; ako se pa pojavi kdo med njimi, ki bi hotel rušiti državo, ekstremni sami opravijo z njim.

Dan sv. Vaclava, češki narodni praznik. Dnevniki so objavili armadni ukaz v spomin dvajsete obletnice češke obrambne moči. Na ta dan pred 20 leti so prisegli prvi postrojeni polki čeških dobrovoljcev v Kijevu na Ruskem, a v Franciji osnovali bojno četo »Nazdar«. Mesto je v slavnostnem razpoloženju, zbirajo se polki legijonarjev in aktivne vojske k odkritju spomenika nekemu zaslužnemu narodnemu generalu.

Ogledovanje praških znamenitosti. Krožna vožnja. Najprej po centru mesta: sijajne palače, najznamenitejše so pač one stare v gotskem slogu. In kaj kmalu se znajdeš pod Hradčani: grad Valenštajn, nato se pa spneš na Hradčane, srce Prage in ponos češkega naroda. Mogočen stoji kraljevski grad, danes sedež prezidenta. Častno stražo tvorijo legijonarji; danes v francoski uniformi, jutri bodo prišli v ruski, potem v italijanski. Res te čudno dirne italijanska mondura na Hradčanih. Ogledovanje kraljevskega gradu. Masaryka ni doma. Je to res kraljevski grad z dokazi bogate češke zgodovine. Poleg gradu silna katedrala v gotskem slogu, liki dunajska štefanska cerkev. V katedrali relikvije sv. Vaclava ter sarkofagi čeških kraljev Otokarjev. In šli smo dalje v mesto, na vsakem koraku smo zadeli na kako znamenitost. Ni to nikaka baharija, ne, sami vidni znaki zgodovine so, slehernemu tujcu predmet občudovanja. Domačini, ki so nas spremljali, so rekli, da bi radi kdaj videli Ljubljano, in če imamo res tako znamenit nebotičnik, so vprašali. Da, nebotičnik imamo, res.

Na Barandovu, zunaj mesta, smo si ogledali tovarno čeških zvočnih filmov, ki ima ogromne ateljeje. In videli smo, kako so v teh ateljejih snimali pristne vaške scene, pokrajinske slike in take zadeve. Zvečer smo se podali v Narodni divadlo. Peli so baš »Prodano nevesto«, ob razprodani hiši seveda. Zanimalo nas je v prvi vrsti, kako jo podajo v originalu. Splošna naša sodba: podali so jo povprečno tako kot pri nas, to se pravi, da naš operni materijal ne zaostaja za onim, le scenerije so gori slikovitejše.

Življenje v Pragi je zelo, zelo živahno, velikomestno. Iznenadi te izredna prijaznost in gostoljubnost, ki te spremlja na vsakem koraku, da se čutiš kakor doma. Saj niti doma nimaš dosti velikodušja, kajti mi nimamo tiste prirojene prisrčnosti. Pač pa imamo — nebotičnik.

Na povratku nismo doživeli nikakih posebnosti. Videli smo prazne postaje po nemški Avstriji, a v Mariboru so železničarji temeljito preiskali vlak: se ni obesila spotoma kaka bomba? Ne, topot ni bilo nobene, ker so »ustaši« odšli baš proti Marseju...

Mtč.

tendence, temveč mora imeti določbe, ki bodo veljale za vsakogar in katerim se bo moral tudi vsakdo brezpogojno pokoriti. Zato je potreben gospodarski svet, ki bo delal po gotovem gospodarskem načrtu in ščitil poljedelstvo in one industrije, ki so nadvse potrebne ter bdel nad zakonom o minimalnih mezdah. Brez gospodarskega sveta pa je to nemogoče izvesti, kajti čisto političen parlament je državni balast brez smotra, ki ga mora vsaka moderna država ovreči, kakor so že ladje odvrgle nepotrebni balast v obliki kamenja in ga nadomestile s koristnimi tanki.

V tej zvezi pa ne smemo pozabiti — kar se često dogaja pri vsaki zakonski odredbi socialno-obrtnega značaja — da delodajalec kratkomalo smatra delavca kot tržno robo in ga, da se reši gotovih obveznosti, kratkomalo odpusti. Potreben je zakon, ki ne bo dopuščal odpustitve delavca, temveč ga bo tudi v tem pogledu zaščitil.

Gospodarski svet, v katerem bodo zastopani poleg zastopnikov vseh panog industrije, trgovine in poljedelstva tudi delavci, bo najlažje rešil vse socialne in gospodarske težave države.

Bojevnik z dežele govori...

OBUPEN KLIC SAVINJSKEGA KMETA

PETROVČE. Sem naročnik »Preloma« in sledim bojevniškemu pokretu. Zato prosim Vaše uredništvo, da obelodani moj dopis. Skoro ne vem, kje bi začel, dragi »Prelom«, edini prijatelj zatiranih, da Ti potožim naše gorje. Vem, da imaš malo prostora, vseeno čuj obupne klice savinjskega kmeta! Glavni vir dohodkov pri nas je hmelj. Ta pa se nam je letos izjalovil, tako glede količine kakor barve in cene. Kdor je imel srečo, da se ga je znebil po ceni, ki niti daleč ne krije stroškov obdelovanja, se že vnaprej vprašuje: kje hočem dobiti denar spomladi, ko zopet prične delo v hmelju? Še težje je onim, ki ga sploh niso prodali. Vprašam Te, kje naj dobim denar, da plačam obresti posojilnici, zavarovalnino in davek, katerega nam je davkarija povečala, in vse druge obveznosti? Kje je krivda? Tisti, ki so nam na shodih pred občinskimi volitvami obljubljali, da hočejo temeljito zastopati naše gospodarske interese, naj pojasnijo, kje je vzrok tako slabih cen in kaj se je zaprosilo in storilo za legitimacije obiralcev, katerih nismo dobili? Povejte, kdo je kriv, da se moramo pustiti izkoriščati pri prodaji hmelja takim ljudem, ki sploh ne vedo, kako se hmelj prideluje in kakšen mora biti. Ob koncu sezije vidimo, da ravno ti ljudje, ki niti obrtnega lista nimajo, zaslužijo več kot oni, ki ga pridelujejo. Krivica, ki vpije do neba! Razen lanskega leta kmet že nekaj let nazaj niti pridelovalnosti ne krije. Zato smo že pred leti skušali položaj izboljšati s prevozom premoga od rudnika Liboje, družbe z o. z., rov Sv. Neža. Leto za letom podjetje mogočno napreduje. Tam, kjer je stala pred par leti trhla baraka, stoji danes moderno urejena separacija z mogočnimi stroji, da ne imenujem drugih modernih naprav. Pred leti se je vozilo iz tega premogovnika na postajo Petrovče okrog 50 ton premoga; danes se ga dnevno naklada od 10 do 15 vagonov. K tako velikemu napredku tega podjetja je veliko pripomoglo delavstvo z vozniki. Vendar se nam leto za letom odtrguje plača od prevoza, katerega upravljamo že več let. Prosili smo, rotili: ne trgajte nam krvavo zasluženega plačila, vse skupaj ne pomaga nič! Sklenili smo več pogodb, a vsaka je bila od podjetja ovržena. Radi kršitve zadnje pogodbe pa hočemo sodnijsko iskati pravice in s tem dokazati, da nismo ljudje drugega reda, ampak borci, ki so prelivali kri za našo Jugoslavijo in se hočejo boriti za poštenje, red in pravico. Dokazati hočemo, da se nam godi krivica in da se ne bomo bali doprinesti žrtev za dosego pravice. Deloma smo pomagali tudi mi graditi velekapital, ki nas telesno in duševno ubija. Prijatelj »Prelom«, prišel bi bil med nas bojevnike v Petrovče k spominski slavnosti blagopokojnega viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja, pa bi bil videl, kako smo se odrezali. Vse je priznalo, kako lepo so počastili petrovški borci spomin največjega bojevnika. Manjkalo ni tudi onih, ki se računajo za boljše ljudi, Ti so to svečano prireditev videli v drugi luči in se izrazili: »Bojevniki so čisto po hribovsko napravili.« Iz tega razvidiš, kako smo ponižani. Vendar vedi, da nismo izgubili upanja, čeprav nam vsled našega čistega prepričanja mečejo polena pod noge. **Vse tovariše, ki še niste naročniki »Preloma« pozivljam: oprimimo se tega lista in korakajmo roko v roki naprej,** v dosego našega cilja, našim nasprotnikom pa v propast. Tebe, »Prelom«, pa prosim: delaj za dosego naših ciljev z našimi voditelji vztrajno in odločno, da ne omagamo pod težo jarma, v katerem tičimo.

Petrovški bojevnik.

DA SE NE POZABI!

Iz brežiškega okraja. Narodni poslanec g. Urek je okreval. Zdaj po prestani bolezni ima hudo brigo glede »Boj-a«. Borce v Globokem je dal obvestiti, da je »Boj« razpuščen in da se jim svetuje, naj z delom prenehajo. Borci se seveda niso dali pregovoriti, ker imajo glede njegovih ukazov svoje mnenje in rajši ubogajo. Narodni poslanec Urek je tudi izjavil, kaj bo zdaj z njegovim cuckom, ki mu je ime »borec«, da ne ve zdaj, kje naj ga včlani. Dragi tovariši! Štiri leta smo se borili, vsakdo ve, kaj je pretrpel, koliko naših tovarišev je padlo, koliko je pohabljenih brez rok, nog, slepih in sedaj nas narodni poslanec Urek primerja s svojim psom. Tovariši! Zapomnite si Urekovo izjavo, mogoče pride čas, da se bodo cucki in drugi res v nekem društvu zbirali in bodo cucki še prefini za to društvo.

ZAŠČITITE BAJTARJE PRED ODERUHI!

Griže. Prav iskreno želimo mi vsi, ki nismo zaščiteni po zakonu o zaščiti kmeta, da bi tudi nas, največje reveže zaščitili. In to smo vsi ubogi kočarji, posebno mi, ki smo družinski očetje in ki nam ne priraste živeža za naš življenjski obstoj. Treba je vse kupiti, a zaslužki so vedno nižji, draginja pa divja vedno naprej. Prezadolženi smo večjidel na življenjskih potrebščinah. Jaz dolgujem štirikrat toliko, kakor je moje posestvece vredno, a zadolžil sem se v zelo kratkem času. Kakor smo se mi naglo prezadolžili, tako naglo so si nekateri trgovci nakopičili svoje bogastvo. Poznam trgovca, ki sem mu tudi jaz dolžan 10.000 Din. Iz vojne je prišel brez vsakega premoženja, a danes premore milijon. Kako ga je spravil skup, ne vem. Ako bi bil izdan zakon proti oderuštvu, bi mi ne bili prezadolženi. Ko sem pred dobrim letom vprašal g. ministra soc. politike in narodnega zdravja, kaj je z zakonom proti oderuštvu, mi je pismeno sporočil, da ga je Narodna skupščina izdelala, a je obtičal v senatu, ki ga ni sprejel. Želel bi vedeti, ali se gospodom v senatu ta prepotreben zakon ne zdi vreden, da se izda. Romunska vlada je to storila že pred leti. Zelo rad bi vedel, ali ni v senatu nikogar, ki bi se mu vsi ubogi bajtarji, ki smo največji reveži, vsaj nekoliko smilili? **Mi želimo pravičen zakon proti oderuštvu.** A vsi oni trgovski špekulanti, ki so prišli v kratkem času po vojni do velikega bogastva, seveda na nepošten način, naj bi vsem prizadetim prezadolžencem pošteno vse vrnili potom oblasti itd. In ker se nam od advokatov skoro vsak dan grozi s prodajo naše že itak malenkostne zemlje in revne hišice, želimo, da se nas bajtarje, ki smo prezadolženi ne po naši krivdi ampak po neverjetni krivdi navijalcev cen in brezvestnih špekulantov, z zakonom zaščiti. Mi bojevniki bomo zahtevali, da se takšen pravičen zakon izda. Bojevnik iz Sav. doline.

VOHUNI IN OVADUHI.

Kapele pri Brežicah. V Kapelah se še nahaja par ljudi, katerim sta tukajšnja krajevna organizacija »Boja« in list »Prelom« največji trn v peti. Prizadevajo si na vse kriplje in pretege, da bi širjenje »Preloma« in razmah nadstrankarskega pokreta »Boja« preprečili ali vsaj ovirali. Izpozabili so se celo tako daleč, da — čim se mrak stori — čevlje z nog in pod pazduho, pa hajd pod okence poštenega borca prisluškovat, ako bi bilo mogoče vjeti v hiši izgovorjeno besedo, katera bi se dala z modrostjo »patentnacijonalca« spremeniti v toliko, da bi njen, primerno »olepšan« pomen bil v nasprotstvu z zakonom — ali o zaščiti države, ali proti varnosti in redu v državi, ali varnosti časti in bi na tak način moral pošten in nič hudega sluteč borec romati od sodišča do sodišča, od kaznilnice do kaznilnice. Očetje, kateri vidite, da se učijo vaši sinovi »političnonacijonalnih« intrig, pazite, da ne bodo vaših hiš, katere so dosedaj slovele kot poštene, za vbodoče umazali s takim ogabnim, nasilnim, lažnjivim ovaduštvom vsled morebitnega sodelovanja vaših sinov v službi »patent-patrijotov«.

ZIMSKE SUKNJE OBLEKE I. T. D. ZA GOSPODE IN OTROKE V NAJVEČJI IZBERI

I. MAČEK

Ljubljana, Aleksandrova cesta.

Gibanje »Boja«

BOROVNICA. Preko 120 mož in fantov se je zbralo dne 2. decembra ob 3. uri v Borovnici k ustanovnemu občnemu zboru Združenja Borcev Jugoslavije. Uvodoma je pozdravil predsednik pripravljalnega odbora tov. **Kovačič Franc** zastopnika osrednjega izvršnega odbora iz Ljubljane, zastopnika ljubljanske skupine in zastopnika skupine Bevke. V svojem uvodnem govoru se je spomnil tragično padlega našega najvišjega borca in zapovednika Viteškega Kralja Aleksandra I. Ujedinitelja. S trikratnim slava in trikratnim živijo mlademu kralju Nj. Vel. Petru II. in boljši bodočnosti naši ljubljeni domovini Jugoslaviji je zaključil svoj pozdravni govor ter odredil kot drugo točko dnevnega reda volitve odbora. Izvoljeni so bili tovariši: predsednik **Kovačič Franc**, Borovnica; podpredsednik **Debevc Anton**, Sobočevo; odborniki: **Lušina Matija**, Borovnica; **Drašler Franc**, Nižovec; **Švigelj Lovro**, Ohanica; **Kržič Janez**, **Svete Jakob**, Sobočevo; **Hrovatin Jože**, Dole; **Turšič Anton**, Brezovica; **Škrbec Karol**, Borovnica; **Zgonc Franc**, Sobočevo; **Švigelj Karol** in **Ferdinand**, Ohanica; **Drašler Franc**, Brezovica. **Nadzorni odbor** pa so tovariši: **Kržič Janez**, Sobočevo; **Telban Rudolf**, Borovnica in **Dolenc Jože**, Sobočevo. Po volitvah je tolmačil pokret zastopnik osrednjega odbora, dalje je govoril in pozdravil navzoče tovariše tudi zastopnik skupine Ljubljana, ki se je v svojem govoru dotaknil posebej še gospodarskih vprašanj, in končno zastopnik sestrske organizacije Bevke tov. **Trpin**, ki je v svojem globoko zasnovanem govoru posebno podčrtal duhovni prerod našega naroda. Ob splošnem odobravanju je odlično uspeli občni zbor tov. Kovačič zaključil s pozivom, da se vsi oklenejo svoje organizacije.

KOČEVSKA REKA. Na ustanovnem občnem zboru, ki ga je otvoril s krasnim žalnim govorom za blagopokojnim viteškim kraljem Aleksandrom I. Zediniteljem predsednik pripravljalnega odbora tov. **Pavel Čepin** iz Gotenice. Nato pa je bil izvoljen sledeči odbor: Predsednik: **Čepin Pavel**, pos., Gotenica, podpredsednik: **Knavs Franc**, pos. Kočevska Reka, tajnik: **Maršič Josip**, zas. Handlerji, blagajnik: **Lavrič Franc**, pos. in les. trg., Kočevska Reka, gospodar: **Ješelnik Anton**, pos., Mlaka, arhivar: **Debeljak Janez**, zas., Mlaka. Odborniki: **Mikulič Jože**, pos., Nove Laze, **Mihelič Rudolf**, gaterist, Kočevska Reka, **Kordiš Anton**, gaterist, Gotenica, **Widervol Ferdinand**, del., Gotenica. Namestnika: **Mihitsch Franc**, pos. Gotenica, **Andoljšek Alojzij**, gaterist, Kočevska Reka. Nadzorni odbor: **Mihelič Karol**, strojnik, Handlarji, **Tanko Ivan**, delavec, Gotenica. Pričakujemo, da se tej prvi trdnjavi »Boja« na Kočevskem pridružijo kmalu tudi ostali zavedni kraji kočevskega okraja in stopijo skupno z nami v boj za pravico in poštenje.

KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU. Dne 2. decembra t. l. se je vršil v gostilni Jureš že dolgo težko pričakovani ustanovni občni zbor. V imenu O. I. O. je bil navzoč odposlanec tov. **Škrbec** ter za »Združenje borcev Jugoslavije« v Ljutomeru predsednik tov. **dr. Salberger.** Zbor je vodil tov. **Slekovec Franc**, ki je po pozdravu in kratkem nagovoru dal besedo tov. **dr. Salbergerju**, ki je sporočil pozdrave ljutomerske organizacije ter imel nato krajši govor, v katerem je opisal življenje in tragično smrt našega ljubljenega viteškega kralja Aleksandra I. ter pozval navzoče, da trikrat vzkliknejo »Slava« njegovemu spominu in da prenesejo vso svojo ljubezen in vdanost tudi na njegovega sina kralja Petra II. (Živio klici). — K besedi se je nato oglasil **tov. Škrbec**, katerega duhoviti in energični govor je izzval vsesplošno odobravanje. Popisal je postanek in delovanje organizacije, razložil težave, s katerimi se moramo boriti, in krasne uspehe, ki smo jih že dosegli, ter povdarjal, da naj se polaga velika važnost tudi na gospodarska vprašanja. Prisotni so njegov govor nagradili z burnim ploskanjem. Odbor je bil izvoljen sledeče: predsednik **Slekovec Franc**, posestnik v Grabah, podpredsednik **Štuhec Anton**, posestnik v Logarovcih, tajnik **Štuhec Alojz**, privatni nameščenec v Stari novi vasi, blagajnik **Kralj Jakob**, posestnik v Vučji vasi, gospodar **Jelen Alojz**, posestnik v Lukavcih, arhivar **Magdič Ivan**, posestniški sin v Ključarovcih, odborniki **Javšovec Ludvik**, posestnik v Logarovcih, **Markovič Franc**, posestniški sin v Vučji vasi in **Farkaš Anton**, posestn. sin v Iljaševcih. Namestniki: **Novak Ivan**, posestnik v Ključarovcih, **Slavič Ludvik**, posestnik v Grabah in **Marinič Janko**, posestnik v Logarovcih. Nadzorni odbor: **dr. Lebar Feliks**, zdravnik v Križevcih, **Žitek Franc**, posestnik v Bučečovcih, **Slavič Jožef**, posestnik v Bunčanih in **Javšovec Franc**, posestniški sin v Veržeju. Vsi odborniki so bili izvoljeni soglasno. — Udeležba na ustanovnem občnem zboru je bila nad vsako pričakovanje lepa ter daje upanje, da se bodo naše vrste že v kratkem času krepko razmaknile.

LJUTOMER. Dne 1. decembra t. l. ob 20.30 uri se je vršil v gostilniških prostorih tov. Severja zelo lepo obiskan članski večer, ki se ga je udeležil tudi odposlaneec O. I. O. tov. Franjo Škrbec. Po pozdravu in nagovoru tov. predsednika **dr. A. Salbergerja** se je oglasil k besedi, burno pozdravljen, **tov. Škrbec**, ki je nato v preko dveurnem temeljitem in energičnem govoru razložil postanek, delovanje in cilje »Združenja borcev Jugoslavije« v zvezi s splošnim položajem. — Uvodoma se je spominjal zgodovinskih tal Panonije in opisoval, do kod je segal nekoč slovenski rod. Bili smo dolga stoletja v tujčevi oblasti, sedaj smo državni narod, bodimo ponosni na svojo Jugoslavijo, stojmo na braniku in čuvajmo jo! Če imamo težave, jih bomo odstranili sami brez vmešavanja tujcev, ki jim diši naše naravno bogastvo. Zavidajo nas in nas mrzijo. Strah jih je pred našim edinstvom in pred našo močjo. In zato je moral pasti naš prvi bojevnik, naš ljubljeni viteški kralj, žrtev velike ljubezni do domovine in svojega naroda. (»Slava mu«!) Naša država se je rodila v krvi, v velikih mukah in strašnih nevoljah. In ko so se preostali možje in fantje po končani vojni smrtno utrujeni vračali na svoje domove, jim je bilo srce vendar veselo in ponosno, saj so se vračali kot sinovi lastne države. Toda njihovo pričakovanje, njihov idealizem je bil kmalu prevaran. Videli so, da se vršijo mnoge nepravilnosti in krivice in da niso vsi idealisti kot oni, ki so na frontah soustvarjali temelje države. S skrbjo so se vprašali, kaj storiti, da ljudstvo ne izgubi vere v svojo majko Jugoslavijo. Kači je treba streti glavo. Naj se čuvajo dobičkarji in koristolovci na račun ljudstva, ker jih bo roka pravice kmalu zagrabila za vrat, pa naj sede kjerkoli. Mnogi od teh so tujci, ki jedo naš kruh, vživajo kot podjetniki in tovarnarji zaščitne carine ter pošiljajo milijonske dobičke v inozemstvo. Velik del naše industrije je v tujih rokah, čeprav pod nacijonalno krinko. Naša prava nacijonalna industrija je kmečki, obrtniški in delavski stan, tem naj velja v prvi vrsti pomoč in zaščita. — Naj vsi pazijo, da se zakon točno izvršuje, kajti zakon je pravica in zakon mora veljati za vse enako. In če kateri državni organ karkoli zagreši, ne ga zamenjati z državo, kajti država je nekaj vzvišenega, nekaj svetega. — V nadaljnjih izvajanjih se je tov. Škrbec dotaknil mnogih perečih gospodarskih vprašanj ter ob zaključku pozval navzoče, naj pogumno in samozavestno zastopajo našo misel povsod in ji pomagajo do polnega uspeha. (Burno ploskanje). — Nato se je tov. dr. Salberger zahvalil tov. Škrbcu za njegove izčrpne in odločne besede ter pozval tovariše, da se tudi v bodoče v tako lepem številu udeležujejo članskih večerov, nakar je bil sestanek zaključen.

CERKLJE OB KRKI. Dne 2. dec. ob 11. uri se je tu vršil ustanovni občni zbor »Boja. Tov. **Hrovat Franc** otvori ustanovni občni zbor, pozdravi navzoče in posebej odposlanca izvršnega odbora tov. **dr. Grosa Davorina** iz Novega mesta. Spomni se blagopokojnega kralja Aleksandra Uedinitelja, nakar vsi zbrani počaste stoje spomin s trikratnim »Slava«. Nazdravi našega kralja Njeg. Vel. Petra II., ki ga občni zbor burno pozdravlja »Živel naš kralj Peter II.« Nato poda besedo tov. **dr. Grosu Davorinu**, ki v jasnih besedah oriše celotni položaj, prečita in razloži pravila, katera člani z veselje vzamejo na znanje. Volitev odbora se je vršila z dviganjem rok in je bila lista po predlogu tov. Hrovata in drugih članov enoglasno sprejeta — z naročilom, da naj se odbor na prvi seji, ki se vrši 9. t. m., izbere predsednika in druge funkcijonarje. **V odbor se izvolijo: Hrovat Franc**, Cerklje; **Butara Franc**, Cerklje; **Marinček Anton**, Župečavas; **Turšič Janez**, Župeča vas; **Schroif Ervin**, Bušeča vas; **Lomšek Anton**, Bušeča vas; **Boznik Franc**, Dol. Pirošca; **Jelaršič Jože**, Pristava; **Unetič Martin**, Vinivrh; **Kvartuh Janez**, Poštena vas; **Jeke Franc**, Mraševo; **Trpčič Janez**, Skopice; **Močnik Janez**, Boršt; **Pleterski Božo**, Zasap. **Namestniki: Žičkar Jože**, Češnjice; **Gramc Jože**, Poštena vas; **Urbanc Janez**, Hrastje; **Zevnik Anton**, Pirošca, **Stefanič Miha**, Stojanski vrh; **Kodrič Janez**, Kraska vas; **Klemenčič Anton**, Poštena vas; **Horžen Miha**, Boršt. **Nadzorni**

MOŠKA OBLAČILA PO MERI in IZGOTOVLJENA, **v veliki izbiri, — najcenejše pri Jos. Rojina, Ljubljana.**

odbor: Zorko Franc, Mraševo; **Jurečič Martin,** Mraševo; **Hribar Janez,** Bušeča vas; **Gramc Janez,** Gazice; **Drobnič Alojzij,** Župeča vas; **Bevc Ignacij,** Cerklje; **Osolnik Franc,** Župeča vas; **Gramc Franc,** Račja vas. Določi se članarina za redne člane po Din 1.— mesečno, za podporne člane po Din 2.— mesečno; za ustanovne člane po Din 100.— enkratni prispevek. Stavljajo se razna vprašanja, katera pojasni tov. dr. Gros Davorin.

»GOVORI VITEŠKEGA KRALJA ALEKSANDRA I. UEDINITELJA.

je naslov knjigi, ki je izšla nedavno v Beogradu. Uredila in izdala sta knjigo odlična srbska publicista Ratko Parežanin in B. Gavrilović (naroča se Beograd, Knez Mihajlova 17., cena Din 15.—).

V tej knjigi so zbrani vsi veliki in zgodovinski govori, naredbe vojski, besede in izjave blagopokojnega kralja od leta 1912. do neizgovorjenih besed, pripravljenih za Marseille in Pariz l. 1934. Iz njegovih besed diha toliko junaštva, vere in ljubezni do naroda in Jugoslavije, da bo ta zbrani šopek njegovih izrekov dobrodošel tako zgodovinarju in prosvetnemu delavcu, kot vsem, ki so ga spoštovali in ljubili. Knjigo toplo priporočamo!

POZIV

Sodec Franc, bivši redov I. stotnije 17. peš. polka iz Žadovineka pri Krškem, sedaj pismonoša v Krškem, ki sem dne 25. maja 1915. leta z 11. maršbataljonom iz Ptuja odšel v Galicijo, naprošam vse tovariše, ki se spominjajo moje ranitve v levo oko dne 8. junija 1915 pri Nadvorni v Galiciji, da mi javijo svoje natančne naslove radi pričevanja v moji invalidski zadevi. Stroške povrnem Sodec Franc.

Premog, drva, koks
D. ČEBIN, Wolfova 1. - Tel. 20-56.

KLJUČAVNIČAR ali KLEPAR ima na razpolago takojšnji zaslužek na deželi. Ponudbe na upr. »Preloma« pod »Ključ. in klepar«.

Srečno novo leto žele vsem našim bravcem naslednje tvrdke:

Medič-Zankl
lak in barve
Ljubljana
Resljeva cesta

Objave

RAJHENBURG. Iz organizacije. Vse člane, ki še niso dvignili članskih izkaznic in plačali članarine za tekoče leto, opozarjamo, naj se čimprej, gotovo pa do novega leta, zglasijo pri blagajniku, tovarišu Mišku Žmavcu v Rajhenburgu, za Senovo in Dovško pa pri Avgustu Fabjančiču na Senovem. Dolžnost vsakega člana je, da svojo obveznost do organizacije uredi, kar je itak malenkost. V mesecu januarju bo občni zbor ter bodo le tisti člani imeli vse pravice, ki so zadostili svojim dolžnostim. Po oddaljenejših krajih naj plačajo članarino tistim poverjenikom, ki so za to določeni ter imajo od organizacije izstavljene članske sezname za dotični okoliš. Bodite točni in disciplinirani, ker v tem je naša moč!

»Deca išče kralja Matjaža« je naslov male knjižice, ki je izšla kot otroška igra v založbi društva »Tabor« v Ljubljani (cena 4 Din). Društvo je založilo igrico z željo, pokazati otrokom v svobodni Jugoslaviji, kako hudo je našim slovenskim malčkom v potujčevalnicah onkraj meje, da bi tako še bolj vzljubili svojo domovino Jugoslavijo. Prisrčno spisano delo Draga Lavrenčiča je zelo primerno za razne domoljubne mladinske nastope.

KAVARNA »TABOR«
SREČNO IN VESELO NOVO LETO
želita in se priporočata
Ivan in Zofija Flerin

F. Šink
slaščičarna
Kranj

RUSTJA IVAN
trgovina z meš. blagom
Dobindol, p. Uršna sela

KNAFLIČ IN MIRTIČ
strojno ključavničarstvo in vodne instalacije
Novo mesto

JANKO IVAN
trgovina z meš. blagom
Uršna sela

Schneider & Verovšek
trgovina z železnino
Ljubljana

Picek I.
trgovina z železnino in špecerijo
Novo mesto

Janko Rant
špecerijska trgovina na drobno in debelo
Kranj

Ivan Prešeren
tovarna čevljev
Kranj

A. Volk
veletrgovina z žitom in moko
Ljubljana, Resljeva c. 24

PEČJAK ADOLF
trgovina, gostilna in prenočišča za tujce
Toplice na Dolenjskem.

GORJANC FRANC
veletrg. z lesom in dežel. pridelki
Kranj

RAKOVC
trgovina z usnjem in čevljarskimi potrebščinami
Kranj

ŠTURM VALENTIN
specijalna trgovina barv
Kranj

ANDREJ ČERNILEC
čevljarstvo
Kranj 40

IVAN ROZINA
trgovina z barvami
Ljubljana — Tyrševa cesta 14.

ANTON VERBIČ
špecerija — delikatese
Ljubljana, Stritarjeva ul. 9

PODOBNIK VINKO
trg. s kurivom
Ljubljana — Tržaška c. 16.

STRGAR ANTON
trg. z mešanim blagom
Kamnik

PRISTOU & BRICELJ
črkoslikarstvo
Ljubljana, Resljeva c.

Gostilna pri »Mengšanki«
ROZA GREGORC
Sv. Petra c. 55 — Ljubljana.

FILIP BIZJAK,
krznarstvo.
Kongresni trg 8.

BUJAS MARTIN
gostilničar
Ljubljana, Prešernova ul., dvorišče

GROM D. Z O. Z.
Carinsko-posredniški in spedicijski bureau
Ljubljana
Kolodvorska ulica 41
Naslov za brzojavke: GROM
Telefon interurb. 2454
Zastopstva v vseh mestih tu- in inozemstva

Srečno in veselo novo leto
želi vsem svojim odjemalcem
IVAN SAVNIK
Kranj

F. Slamič
velemesarija, tvornica mesnih izdelkov

Buffet — Restavracija
Ljubljana, Gosposvetska c.

SREČNO IN VESELO NOVO LETO
želi vsem svojim cenjenim odjemalcem
tvrdka
I. Knez, Ljubljana

Hotel
»Stara pošta«
Kranj
želi vsem cenj. gostom in prijateljem
SREČNO IN VESELO NOVO LETO 1935
ter se priporočata za nadaljno naklonjenost
Francka Fr. Lieber

Praktična darila za novo leto so Adler in Gritzner šivalni stroji

samo pri tvrdki
Jos. Petelinc
Ljubljana
blizu Prešernovega spomenika, za vodo
Večletna garancija!

Vezati pakete tudi v novem letu z motvozom Jesenlje!

Veselo in srečno novo leto
želi vsem svojim prijateljem in znancem
Josip Vidmar
tovarna dežnikov in nogavic
Ljubljana
Pred Škofijo 19
podružnica: Prešernova 20
Beograd
Kralja Milana 13
Zagreb
Jurišičeva 8

Posetite
Daj-Dam
avtomatičen buffet na Aleksandrovi cesti
Postrežemo tudi na dom!
Kličite telefon št. 2308

Konfekcijska in manufakturna trgovina
Ivan Mastnak
Celje
Kralja Petra cesta štev. 15
Priporoča svojo veliko zalogo moških in deških oblek, površnike, zimske plašče, usnjate suknje,
moške in ženske štofe, ter vse v manufakturo pripadajoče predmete po izredno ugodnih cenah.

Veletrgovina z železnino
PETER MAJDIČ
„MERKUR“
Celje Kranj
dobavlja vse v stroko spadajoče predmete najpovoljneje.
Svoji k svojim! Zahtevajte ponudbe!

F. HREHORIČ
Manufakturna veletrgovina
Ljubljana, Tyrševa cesta štev. 28
Telefon 24-04

Izdaja za konzorcij »Preloma« dr. Bogdan Žužek. Urednik Vladislav Fabjančič. — Tiska tiskarna »Slovenija« v Ljubljani, predstavnik A. Kolman. — Vsi v Ljubljani.